

doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2021.02.073>

УДК 338.2

М. І. Диба

доктор економічних наук, професор, директор Інституту розвитку фінансового бізнесу, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Київ, Україна, dyba_m@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2007-9572>

Ю. О. Гернего

доктор економічних наук, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Київ, Україна, iuliagern@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4929-0411>

**ПОТЕНЦІАЛ ФІНАНСУВАННЯ ІНІЦІАТИВ ЗЕЛЕНОГО КУРСУ
В УКРАЇНІ**

Анотація. У статті надано сутнісну характеристику зеленого курсу та його специфіки, які визначають потенціал упровадження й розвитку відповідних ініціатив в умовах сьогодення. Обґрунтовано пріоритетні сфери та політики цього курсу, а також основні заходи, котрі реалізуються в розвинутих країнах Європи з метою досягнення поставлених цілей для збалансування економіки. Розглянуто ключові фінансові й екологічні напрями Європейського зеленого курсу, особливості їх проявів в Україні. Проаналізовано джерела залучення фінансових ресурсів для поширення практик такого курсу в країнах Європи, спираючись на інвестиційний план, орієнтований на досягнення його пріоритетів. Визначено перспективні джерела фінансування та інструменти стимулювання впровадження вказаних пріоритетів у нашій державі. Наведено приклади фінансової підтримки ініціатив зеленого курсу. Розкрито специфіку застосування фінансових інструментів, потенціал та перспективи їх використання в Україні.

Ключові слова: бутстрепінг, “зелені” облігації, грант, “зелені” кредити, зелений курс.

Рис. 4. Літ. 17.

Mykhailo Dyba

Dr. Sc. (Economics), Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, dyba_m@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2007-9572>

Iuliia Gernego

Dr. Sc. (Economics), Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, iuliagern@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4929-0411>

**POTENTIAL OF GREEN DEAL INITIATIVES FINANCING
IN UKRAINE**

Abstract. The essential characteristics of green deal initiatives and its specifics, which determine the potential for implementation and development of relevant initiatives in a modern society are substantiated as the essential background in our article. The peculiarities and classification of priority areas and policies of the European Green Deal are substantiated, as well as the main measures implemented in developed European countries in order to achieve the set goals for balancing the economy. The European Green Deal offers broad prospects for the efficient operation of many areas of the economy, such as improving the efficiency and competitive position of the energy sector. The key financial and environmental priorities of the European Green Deal, as well as the

© Диба М. І., Гернего Ю. О., 2021

specifics of their manifestations in Ukraine are studied. The main sources of attracting financial resources for the dissemination of green deal practices in European countries are analyzed, based on the investment plan aimed at achieving the priorities of the European green deal. The perspective sources of funding and tools to stimulate the implementation of green deal priorities in Ukraine are identified. Some examples of financial support for green deal initiatives from a wide range of internal and external sources are given. Conclusions are made on the specifics of the use of financial instruments, the potential and prospects for their use in Ukraine. In particular, the attention is paid to the state programs for green deal financing, international and European institutions (including, granting) initiatives, potential of green bonds and green credits.

Keywords: bootstrapping, green bonds, grant, green loans, green deal.

JEL classification: G21, G23, G24, H53, Q2, Q5.

М. И. Дыба

доктор экономических наук, профессор, директор Института развития финансового бизнеса, профессор кафедры корпоративных финансов и контроллинга Киевского национального экономического университета имени Вадима Гетьмана, Киев, Украина

Ю. А. Гернего

доктор экономических наук, доцент кафедры корпоративных финансов и контроллинга Киевского национального экономического университета имени Вадима Гетьмана, Киев, Украина

ПОТЕНЦИАЛ ФИНАНСИРОВАНИЯ ИНИЦИАТИВ ЗЕЛЕНОГО КУРСА В УКРАИНЕ

Аннотация. В статье представлена сущностная характеристика зеленого курса и его специфики, которые определяют потенциал внедрения и развития соответствующих инициатив в современных условиях. Обоснованы приоритетные сферы и политики этого курса, а также основные мероприятия, которые реализуются в развитых странах Европы с целью достижения поставленных целей для сбалансирования экономики. Рассмотрены ключевые финансовые и экологические направления Европейского зеленого курса, особенности их проявлений в Украине. Проанализированы источники привлечения финансовых ресурсов для распространения практик такого курса в странах Европы, опираясь на инвестиционный план, ориентированный на достижение его приоритетов. Определены перспективные источники финансирования и инструменты стимулирования внедрения указанных приоритетов в нашем государстве. Приведены примеры финансовой поддержки инициатив зеленого курса. Раскрыта специфика применения финансовых инструментов, потенциал и перспективы их использования в Украине.

Ключевые слова: бутстреппинг, “зеленые” облигации, грант, “зеленые” кредиты, зеленый курс.

Наразі розвинуті країни світу та міжнародні організації всебічно підтримують пріоритети сталого розвитку. У 2016 р. набули чинності Цілі сталого розвитку ООН (відомі також як Глобальні цілі сталого розвитку), котрі в контексті широкого спектра пріоритетів охоплюють питання екології, подолання соціальної й економічної нерівності, інновацій, відповідального споживання і справедливості. Поєднання та систематична фінансова підтримка зазначених пріоритетів створюють підґрунтя для формування нових параметрів конкурентоспроможності національних економік, активіза-

ції якісних характеристик суспільства в умовах сьогодення. Наприклад, світова спільнота приділяє велику увагу так званому зеленому курсу (*Green Deal*), який націлений на екологізацію економіки, зокрема передбачає запобігання змінам клімату, підвищення енергоефективності та захист біологічного різноманіття.

У США стратегія переходу до відновлюваних джерел енергії й екологічного суспільства “Зелений новий курс” (*Green new Deal*) запропонована на початку 2019 р. та передбачає реалізацію низки динамічних заходів, що сприятимуть побудові соціально-відповідального, екологічного й енергоефективного суспільства вже протягом наступних 10 років (до 2030 р.) [1].

Подібні прогресивні зміни набули поширення й у Європі. Так, на початку 2020 р. експерти Єврокомісії розробили Європейський зелений курс (*European Green Deal*). Порівняно з відповідною американською стратегією, він передбачає більш поступальні дії, зокрема низку економічних і соціально-політичних заходів із метою підвищення екологізації та енергетичної ефективності економік країн-членів до 2050 р. [2].

Україна в жовтні 2020 р. висловила готовність приєднатися до Європейського зеленого курсу (*далі – ЄЗК*), підтвердивши це відповідною постановою Уряду, якою регламентовано подальшу активність країни в частині подолання наслідків зміни клімату, реалізацію заходів з метою захисту здоров'я і примноження добробуту її громадян, стимулювання екологічно-відповідальної діяльності вітчизняних підприємців задля посилення їхніх конкурентних позицій на європейських ринках [3].

Поширення ідей зеленого курсу зумовлює їх систематичне фінансове забезпечення з різних джерел. Тому особливої актуальності набуває дослідження окресленої проблематики в працях наших сучасників.

У теоретико-методологічному аспекті питання зеленого курсу та фінансування відповідних ініціатив розробляються в розрізі вимог і пріоритетів циркулярної економіки. Зокрема, проблеми циркулярної економіки (у т. ч. розвитку її екологічної складової) висвітлюються в низці праць вітчизняних та зарубіжних авторів, аналітичних звітах спеціалізованих організацій [4–9].

Через поширення ідей зеленого курсу, необхідність перегляду вектора сталого розвитку та з огляду на наслідки коронавірусної кризи прикладні аспекти цього курсу і принципи реалізації розглянуто в матеріалах та звітах фахівців незалежного аналітичного центру “Брейгель”, розташованого у Брюсселі [10]. Експерти Європейського центру політичних досліджень (CEPS) вивчали специфіку зеленого курсу в умовах посилення коронавірусної кризи та її наслідків [11].

Можливості, котрі надає впровадження ЄЗК в Україні, й загрози, що при цьому виникають, дослідили команди аналітиків громадських організацій “Ресурсно-аналітичний центр “Суспільство і довкілля”, “Інститут економічних досліджень та політичних консультацій” і “Діксі Груп”. Зокрема, ними виокремлено структурні елементи ЄЗК, розкрито специфіку протидії змінам клімату, наведено промислові стратегії для циркулярної економіки, ви-

Фінансово-економічне регулювання

світлено питання енергетики, сталої мобільності, зеленого сільського господарства й біорізноманіття [12].

Метою статті є обґрунтування перспектив реалізації ініціатив зеленого курсу в Україні, розкриття сутнісних характеристик і специфіки застосування альтернативних фінансових інструментів для розбудови людиноцентричного бізнесу, оцінка їх переваг у контексті залучення фінансових ресурсів для досягнення цілей людського розвитку.

В основу ЄЗК покладено стратегічні пріоритети відповідно до програми дій ЄС, яка репрезентує план переходу до кліматично нейтральної Європи до 2050 р. Зелений курс реалізується в рамках ряду політик та заходів, що зосереджені в ключових сферах (рис. 1).

На тлі викликів, спричинених пандемією COVID-19, наведені заходи в рамках зеленого курсу націлені на розбудову інклюзивного суспільства шляхом формування зеленої економіки. Зокрема, зниження інтенсивності викидів вуглецю та підвищення ефективності використання ресурсів сприятимуть зростанню зайнятості й доходів за функціонування зеленої економіки.

Рис. 1. Пріоритетні сфери та політики Європейського зеленого курсу

Джерело: Європейський зелений курс: можливості та загрози для України : аналіт. док. Київ, 2020. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/european-green-dealwebfinal.pdf>.

Адже зменшення викидів вуглецю та забруднення створить умови для підвищення конкурентоспроможності і стійкості виробництва шляхом оптимізації витрат ресурсів. Такі трансформації прискорять перезавантаження бізнесу, стимулюватимуть “велике перезавантаження” світової економіки після подолання наслідків пандемії [13].

Тому в розвинутих країнах Європи та на рівні ЄС загалом актуалізуються питання перебудови реальної економіки й фінансів за рахунок підтримки прогресивних стратегій та ініціатив зеленого курсу. Подібні тенденції спостерігаються й в Україні (рис. 2).

Отже, в Європі наразі поступово формується система всебічного стимулювання розвитку ЄЗК. При цьому, крім екологічної складової, особливого значення набуває систематичне фінансування ініціатив і стратегічних пріоритетів зеленого курсу. Так, зусиллями експертів Єврокомісії розроблено Європейський інвестиційний план “Зелена угода”, що включає низку цілей, а саме:

– збільшення фінансування переходу до пріоритетів зеленого курсу та мобілізація мінімум 1 трлн євро для підтримки стійких інвестицій протягом наступного десятиліття за рахунок бюджету ЄС і пов’язаних із ним інструментів, зокрема InvestEU;

	Європейський зелений курс	Україна
Зміна клімату	<p>Досягнення кліматично нейтральної Європи до 2050 р., скорочення викидів парникових газів із 40 до 50–55 % у 2030 р. (порівняно з 1990 р.).</p> <p>Інтеграція кліматичних цілей у всі сектори економіки й суспільного життя</p>	<p>ЄЗК вимагатиме дій із боку України щодо скорочення викидів парникових газів, а від ЄС – захисту власних ринків і виробників за допомогою механізму на кшталт карбонового коригування імпорту в ЄС</p>
Фінанси	<p>Розвиток сталого фінансування. Розширення звітності про ESG-ризиків.</p> <p>Урахування ESG-ризиків у регулюванні фінансових послуг.</p> <p>Запровадження таксономії сталої економічної діяльності</p>	<p>Зміни правил регулювання фінансових послуг будуть у майбутньому (досить віддаленому) впроваджені в Україні.</p> <p>У разі успіху ЄЗК доступ до зовнішнього фінансування спроститься для підприємств сталої економіки та може ускладнитися для інших підприємств</p>

Рис. 2. Фінансові та екологічні пріоритети Європейського зеленого курсу

Джерело: Європейський зелений курс: можливості та загрози для України : аналіт. док. Київ, 2020. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/european-green-dealwebfinal.pdf>.

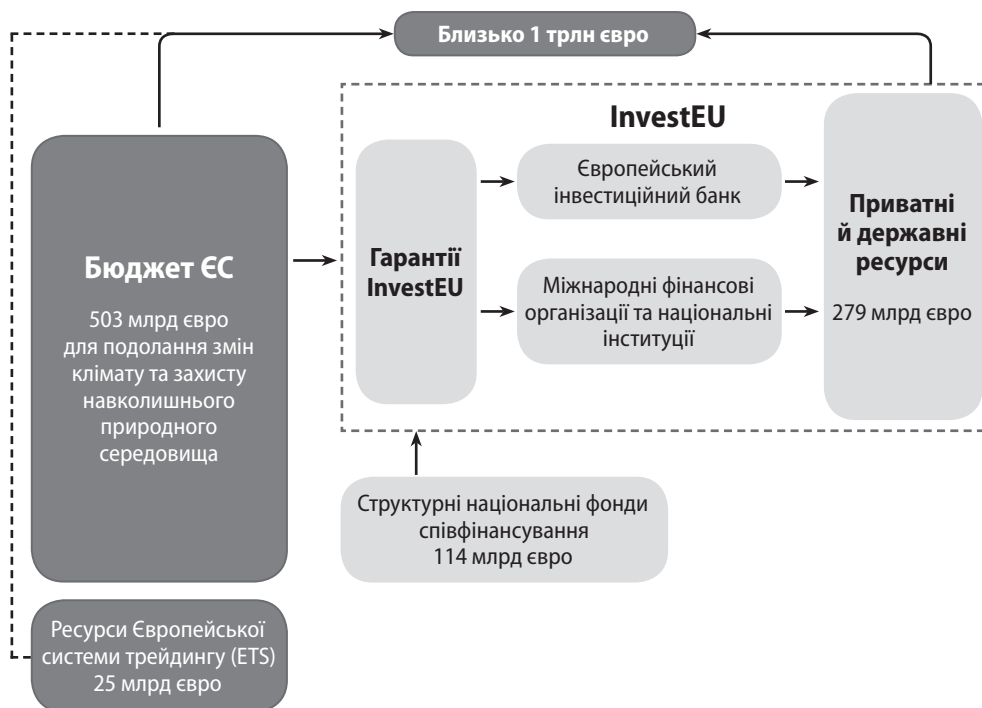

Рис. 3. Інвестиційний план досягнення пріоритетів Європейського зеленого курсу

Джерело: The European Green Deal Investment Plan and Just Transition Mechanism explained / European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_24.

– створення сприятливих умов для приватних інвесторів і державного сектору з метою сприяння залученню інвестицій для потреб сталого розвитку;

– надання підтримки адміністраціям та організаторам проектів у частині визначення, структурування й виконання проектів сталого розвитку [14].

Відповідно, у 2020 р. розроблено інвестиційний план з реалізації пріоритетів ЄЗК (рис. 3).

Водночас в Україні теж поступово вживаються заходи щодо стимулювання впровадження ініціатив зеленого курсу. Зокрема, вводяться базові стандарти міжнародної фінансової звітності й регулювання діяльності фінансових установ. У нашій державі ще не розроблено системи сталих фінансів, котра сприяла б її розвитку згідно з пріоритетами зеленого курсу. Втім, у країні є ряд перспективних джерел фінансування та інструментів стимулювання впровадження таких пріоритетів (рис. 4).

Оскільки ініціативи зеленого курсу є новими для України, не всі зовнішні інвестори обізнані щодо перспектив і переваг вкладення коштів у їх реалізацію. Тому на початковому етапі втілення зазначених ініціатив важливу роль відіграють внутрішні ресурси.

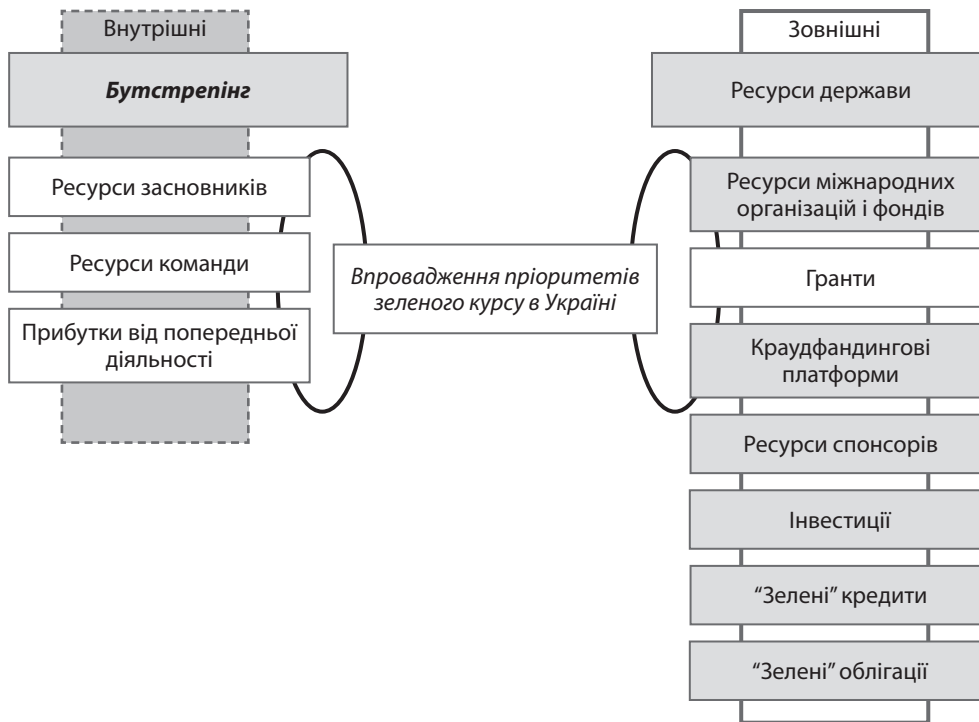

Рис. 4. Перспективні джерела фінансування та інструменти стимулювання впровадження пріоритетів зеленого курсу в Україні

Складено авторами.

У розвинутих країнах світу внутрішні фінансові ресурси дедалі частіше пов'язують із практиками бутстрепінгу (*bootstrapping*), котрий передбачає реалізацію проекту або ведення бізнесу виключно за рахунок внутрішніх ресурсів. За таких умов насамперед залучаються кошти засновників бізнесу чи ідейних натхненників проекту. Проте відомі й випадки об'єднання зусиль команди шляхом використання матеріальних та нематеріальних ресурсів. У разі попереднього функціонування бізнесу формою фінансування в межах бутстрепінгу може бути також прибуток. В окремих випадках як альтернатива розглядаються позички від членів родини й близьких друзів, реалізація проекту спільно з однодумцями. В Україні прикладом фінансування ініціатив зеленого курсу за допомогою бутстрепінгу може слугувати діяльність екологічних асоціацій і громадських організацій, що підтримують стандарти захисту навколишнього середовища, ініціативи боротьби зі змінами клімату здебільшого за рахунок власних ресурсів засновників та команди однодумців. Перевагами залучення коштів за допомогою бутстрепінгу є: можливість зробити це протягом порівняно короткого періоду, обізнаність усіх потенційних внутрішніх інвесторів щодо переваг проекту, можливий швидкий розвиток проектної ідеї та її апгрейд.

Крім того, можна швидко визначити, чи варта ідея втілення, створити базу для подальшого фандрейзингу із зовнішніх джерел. Водночас недоліком бутстрепінгу є обмеженість такого ресурсного забезпечення в довгостроковій перспективі.

Тому для досягнення цілей зеленого курсу потрібно розширити можливості фінансування за рахунок залучення ресурсів із зовнішніх джерел. Зокрема, у зв'язку з віднесенням ініціатив зеленого курсу до національних пріоритетів, вони стимулюватимуться в рамках державних стратегій і політик. Необхідно враховувати співвідношення потенціалу державного фінансового забезпечення ринкової економіки й суспільної функції фінансів. З огляду на сучасні тенденції, спостерігаємо збереження ключових позицій держави в контексті регулювання людського розвитку, посилення його фінансового забезпечення з метою подальшого збалансування. Проте варто звернути увагу на те, що сьогодні держава як суб'єкт економічних відносин виконує не лише керівну функцію, а й регулюючу. Адже, крім її прямого втручання в соціальну сферу, важливою передумовою збалансованого людського розвитку є стимулювання нею соціально відповідальних суб'єктів економічних відносин до активізації їхньої ділової активності, нівелювання ефекту високих витрат і невизначеності досягнутого результату. Це пов'язано з тим, що ринок не здатний самостійно вирішити питання ризикових інвестицій у соціальну сферу, тож ці функції вимушена взяти на себе держава. Зокрема, вказані аспекти стосуються питань зміни клімату й захисту навколишнього природного середовища.

Однак ресурсів держави недостатньо для реалізації всіх пріоритетів зеленого курсу. У зв'язку з цим особливого значення набувають кошти міжнародних організацій, у т. ч. гранти. У світі утворилася низка міжнародних фондів та донорських організацій, котрі не лише аналізують панівні тенденції зеленого курсу, а й сприяють упровадженню дієвих механізмів об'єднання потенціалу фінансових ресурсів, які формуються та використовуються тільки на національному рівні, й тих, котрі здатні фінансувати пріоритети зеленого курсу на міжнародному рівні. Так, згідно з результатами моніторингу, проведеного Мінекономрозвитку, станом на 2018 р. в Україні здійснювалися донорські проекти за рахунок міжнародних фінансових ресурсів на суму близько 6,5 млрд дол. США, що на 1,2 млрд дол. більше, ніж у 2017 р. [15]. Отже, є резерв для розширення спектра проектів та обсягів інвестицій у національну економіку.

В Україні поки немає плану переходу до сталих фінансів. Однак у Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року передбачено впровадження "зелених" облігацій для розвитку інфраструктури. За сутнісними характеристиками вони практично такі само, як звичайні: майже порівнянними є параметри їх ризику, ціноутворення й дохідності, проте за функціональними характеристиками "зелені" облігації помітно відрізняються, оскільки націлені на проекти енергозбереження та енергоефективності, протидії зміні клімату, запобігання природним катаклізмам тощо [16].

Перспективним джерелом фінансування ініціатив зеленого курсу в Україні є програми, котрі реалізуються спільними зусиллями вітчизняних банків і міжнародних організацій. Зокрема, наразі ряд українських банків мають досвід підтримки ініціатив щодо підвищення енергоефективності. В різні періоди такі програми здійснювалися на базі Ощадбанку, Укресімбанку, Укргазбанку, Райффайзен Банку Аваль. Наприклад, у 2020 р. Укргазбанк та Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО) в рамках Фонду гарантування кредитів розробили програму беззаставного кредитування за зниженою ставкою, яка дасть змогу підприємцям зекономити до 25 % енергоресурсів [17]. Тому “зелені” кредити залишаються перспективним продуктом, котрий сприяє прискоренню долучення вітчизняного банківського сектору до реалізації ініціатив зеленого курсу в умовах збалансованого суспільства.

На підставі викладеного доходимо таких висновків. Наразі ознакою конкурентоспроможності національної економіки є не лише її зростання, а й активна участь у процесах розбудови суспільства. Це передбачає, зокрема, збільшення фінансового забезпечення ініціатив зеленого курсу, включаючи заходи запобігання змінам клімату, підвищення енергоефективності. У цьому контексті можна виокремити низку перспективних джерел та інструментів для потреб фінансування ініціатив зеленого курсу в Україні:

- оскільки такі ініціативи перебувають на етапі становлення, важливим джерелом їх фінансування й у розвинутих країнах, і в Україні залишаються внутрішні ресурси ідейних натхненників. Наприклад, для нашої держави існує перспектива реалізації екологічних проектів і планів щодо запобігання змінам клімату зусиллями громадських організацій та профільних об'єднань;

- на державному рівні вартими уваги є не тільки заходи прямої фінансової підтримки ініціатив зеленого курсу, а й непрямі ініціативи на кшталт затвердження національних стратегій зеленого курсу та планів їх виконання, інформаційних кампаній і стимулювання дослідницьких заходів із метою поширення інформації про можливості, що їх надає втілення ідей зеленого курсу;

- поширення ЄЗК в Україні тісно пов'язане із залученням ресурсів міжнародних фондів. Серед іншого, ініціаторам подібних змін варто звернути увагу на грантові програми в рамках міжнародних та європейських фінансових ініціатив;

- альтернативним джерелом залучення фінансування для потреб зеленого курсу є “зелені” облігації й “зелені” кредити, котрі вже поступово впроваджуються в Україні та мають перспективи розвитку.

Загалом Європейський зелений курс відкриває великі можливості для ефективної роботи багатьох сфер економіки, наприклад забезпечує підвищення ефективності та зміцнення позицій енергетичного сектору. Хоча в Україні відповідні ініціативи поки що не набули значного поширення, інвесторам, які прагнуть бути конкурентоспроможними в сучасному середовищі, важливо їх підтримувати.

Список використаних джерел

1. Green New Deal (H. RES. 109) / United States Congress. URL: <https://www.congress.gov/116/bills/hres109/BILLS-116hres109ih.pdf>.
2. A European Green Deal (Striving to be the first climate-neutral continent) / European Commission. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
3. Про утворення міжвідомчої робочої групи з питань координації подолання наслідків зміни клімату в рамках ініціативи Європейської Комісії “Європейський зелений курс” : постанова Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/33-2020-n#Text>.
4. Achterberg E., Hinfelaar J., Bocken N. Master circular business with the value hill. The Netherland : Circle Economy & Sustainable Finance Lab, 2016. 18 p. URL: <https://het-groenebrein.nl/wp-content/uploads/2017/08/finance-white-paper-20160923.pdf>.
5. Kraanen F. Money makes the world go round. The Netherlands : Working Group Finance, 2016. 126 p.
6. Дуба М. І., Гернего Ю. О., Дуба О. М. Теоретичні засади циркулярної економіки та європейські практики її фінансування. *Фінанси України*. 2019. № 10. С. 7–22. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.10.007>.
7. Towards a circular economy: business rationale for an accelerated transition / Ellen MacArthur Foundation. 2015. URL: https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/TCE_Ellen-MacArthur-Foundation_9-Dec-2015.pdf.
8. Resource Efficient Europe / Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators/resource-efficient-europe>.
9. Cooper C., Graham C., O'Dwyer B. Social impact bonds: can private finance rescue public programs? Paper presented at Accounting, Organizations and Society Conference on Performing Business and Social Innovation through Accounting Inscriptions. Galway, Ireland, 2013. 58 p.
10. Claey's G., Tagliapietra S., Zachmann G. How to make the European Green Deal work. *Bruegel*. 2019. November 5. URL: <https://www.bruegel.org/2019/11/how-to-make-the-european-green-deal-work/>.
11. The European Green Deal after Corona: Implications for EU climate policy / M. Elkerbout, C. Egenhofer, J. Ferrer et al. *Policy Insights*. 2020. No. 6. 12 p.
12. Європейський зелений курс: можливості та загрози для України : аналіт. док. / ГО “Ресурсно-аналітичний центр “Суспільство і довкілля”, ГО “Інститут економічних досліджень та політичних консультацій” і ГО “ДІКСІ ГРУП”. Київ, 2020. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/european-green-dealwebfinal.pdf>.
13. Сущенко О. Відродження Фенікса: підтримка українського “зеленого курсу” в постпандемічному світі для стрімкого руху вперед / ПРООН Україна. 2021. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/blog/2021/phoenix-rising.html>.
14. The European Green Deal Investment Plan and Just Transition Mechanism explained / European Commission. 2020. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_24.
15. Open Aid Ukraine – Офіц. портал координації міжнар. допомоги України / М-во екон. розвитку і торгівлі України. URL: <http://openaid.gov.ua/>.
16. Green Bond Market Highlights. Climate bonds / Climate Bonds Initiative. 2019. URL: <https://www.climatebonds.net/resources/reports/2018-green-bond-market-highlights>.

17. Беззаставні кредити на енергоефективність / Укргазбанк. 2020. 26 листоп.
URL: http://www.ukrgasbank.com/press_center/news/12586-bezzalogovye_kredity_na_energoeffektivnost_ukrgazbank_i_yunido_predstavili_rabotu_fonda_garantirovaniya_kreditov.

References

1. United States Congress. (2018). *Green New Deal (H. RES. 109)*. Retrieved from <https://www.congress.gov/116/bills/hres109/BILLS-116hres109ih.pdf>.
2. European Commission. (n. d.). *A European Green Deal (Striving to be the first climate-neutral continent)*. Retrieved from https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
3. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020). *On the establishment of an interagency working group on coordination of climate change in the framework of the European Commission's "European Green Course" initiative* (Decree No. 33, January 24). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/33-2020-п#Text> [in Ukrainian].
4. Achterberg, E., Hinfelaar, J., & Bocken, N. (2016). *Master circular business with the value hill*. The Netherland: Circle Economy & Sustainable Finance Lab. Retrieved from <https://hetgroenebrein.nl/wp-content/uploads/2017/08/finance-white-paper-20160923.pdf>.
5. Kraanen, F. (2016). *Money makes the world go round*. The Netherlands: Working Group Finance.
6. Dyba, M., Gernego, Iu., Dyba, O. (2019). Theoretical framework of circular economy and European practices of its financing. *Finance of Ukraine*, 10, 7–22. DOI: 10.33763/finukr2019.10.007 [in Ukrainian].
7. Ellen MacArthur Foundation. (2015). *Towards a circular economy: business rationale for an accelerated transition*. Retrieved from https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/TCE_Ellen-MacArthur-Foundation_9-Dec-2015.pdf.
8. Eurostat. (n. d.). *Resource Efficient Europe*. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators/resource-efficient-europe>.
9. Cooper, C., Graham, C., & O'Dwyer, B. (2013). Social impact bonds: can private finance rescue public programs? *Paper presented at Accounting, Organizations and Society Conference on "Performing Business and Social Innovation through Accounting Inscriptions"*. Galway, Ireland.
10. Claeys, G., Tagliapietra, S., & Zachmann, G. (2019, November 5). How to make the European Green Deal work. *Bruegel*. Retrieved from <https://www.bruegel.org/2019/11/how-to-make-the-european-green-deal-work/>.
11. Elkerbout, M., Egenhofer, C., Ferrer, J. N., Cătuți, M., Kustova, I., & Rizos, V. (2020). The European Green Deal after Corona: Implications for EU climate policy. *Policy Insights*, 6.
12. NGO "Resource and Analytical Center "Society and Environment", NGO "Institute for Economic Research and Policy Consulting", & NGO "DIXIE GROUP". (2020). *European green course: opportunities and threats for Ukraine*. Kyiv. Retrieved from <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/european-green-dealwebfinal.pdf> [in Ukrainian].
13. Suschenko, O. (2021). *Phoenix revival: support for Ukraine's "green course" in the post-pandemic world for rapid progress*. Retrieved from <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/blog/2021/phoenix-rising.html> [in Ukrainian].
14. European Commission. (2020). *The European Green Deal Investment Plan and Just Transition Mechanism explained*. Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_24.

15. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (n. d.). *Open Aid Ukraine – Official portal of international coordination assistance of Ukraine*. Retrieved from <http://openaid.gov.ua/> [in Ukrainian].

16. Climate Bonds Initiative. (2019). *Green Bond Market Highlights. Climate bonds*. Retrieved from <https://www.climatebonds.net/resources/reports/2018-green-bond-market-highlights>.

17. Ukrgasbank. (2020, November 26). *Unsecured loans for energy efficiency*. Retrieved from http://www.ukrgasbank.com/press_center/news/12586-bezzalogovye_kredity_na_energoeffektivnost_ukrgazbank_i_yunido_predstavili_rabotu_fonda_garantirovaniya_kreditov [in Ukrainian].